

Saksframlegg

Vår ref. 24/1525 - 10

Saksbehandler Roger Mikkelsen

Saksnr.
126/24

Utvalg
Formannskapet

Møtedato
14.11.2024

Handlings- og økonomiplan 2025-2028 - Budsjett 2025

Kommunedirektøren sitt forslag til vedtak

1. **Skattøre settes til den maksimale sats som Stortinget fastsetter.**
2. **Eiendomsskatt**
 - a. Eiendomsskatten skrives ut med hjemmel i Eiendomsskatteloven §§2 og 3
 - b. Med hjemmel i Eiendomsskatteloven §§ 3 og 4 utskrives det eiendomsskatt i hele kommunen.
 - c. Eiendomsskatt for bolig- og fritidseiendommer utskrives med en sats på 4,00 promille
 - d. Eiendomsskatt for andre eiendommer og anlegg utskrives med en sats på 4,75 promille
 - e. Eiendomsskatten skal betales i like terminer, samtidig med kommunale avgifter/eiendomsgebyrer
 - f. Ved taksering og utskriving av eiendomsskatt benytter kommunen vedtatte eiendomsskattevedtekter. For boligeiendommer fastsettes eiendomsskatt jfr eiendomsskatteloven §8 C-1 på grunnlag av verdien satt i skattelovens § 4-10 andre ledd multiplisert med 0,7
 - g. Boligeiendommer, fritidseiendommer, næringseiendommer og landbrukseiendommer tilordnes et bunnfradrag på kr.0,-
 - h. Fredede bygg, kommunale bygg og andre vedtatte bygg fritas jfr eiendomsskatteloven § 7 a og b. Liste over fritakseieendommer etter § 7a og b er vedlagt saken

Opptak av lån for finansiering av investeringer

Kommunestyret godkjenner låneopptak inntil kroner 30 294 400 for å dekke investeringer i 2024 beskrevet i punkt 6 i innstillingen. Låneopptak gjøres i henhold til kommunens finansreglement

Opptak av lån for videre utlån

Kommunestyret godkjenner opptak av startlån for videre utlån fra Husbanken på inntil 10 millioner kroner

3. Disponering av driftsrammer og investeringsrammer

- a. De totale driftsrammene som kommer frem av skjemaene Bevilgningsoversikt §5-4 1. og 2. ledd vedtas. Skjemaene er vedlagt saken som eget vedlegg. Rammene disponeres av kommunedirektøren og forutsettes videredelegert gjennom egen disponerings-/anvisningsfullmakt

- b. De totale investeringsrammene som kommer frem av Bevilgningsoversikt investering etter §5-5 1. og 2. ledd vedtas. Skjemaene er vedlagt saken som eget vedlegg. Rammene disponeres av kommunedirektøren og forutsettes videre delegert gjennom egen disponerings- /anvisningsfullmakt

Budsjett for kontrollutvalget

Vedlagt budsjett for kontrollutvalg med en total ramme på 1 356 300,- vedtas

- 4. **Kostnadsdekning for selvkostområdene oppmåling og private planer. Jf kommunelovens §8, første ledd, vedtar kommunestyret følgende gebyrgrunnlag for områdene**
 - a. Oppmåling, gebyrer utgjør 100% andel av samlet selvkost
 - b. Private planer, gebyrer utgjør 100% av samlet selvkost

Disponering av tilleggsbevilgning i statsbudsjettet

Kommunedirektørens forslag til disponering av tilleggsbevilgning i statsbudsjettet hvor følgende fordeling er lagt til grunn, vedtas:

- c. Ramme Skolene økes med kroner 3 600 000,-
- d. Ramme Barnehagene økes med kroner 450 000,-
- e. Ramme Helse økes med kroner 450 000,-

Revidering av planstrategi 2024-2027

Foreslåtte endringer i planstrategi 2024-2027 i henhold til tabell under vedtas.

Planoppgave	Plantype	Type endring	Startår	2024	2025	2026	2027	Vedtaksår	Beskrivelse av bakgrunn for endring
Strategi for mangfold og inkludering	Fagplan/temaplan	Revidering, ikke tatt med i opprinnelig planstrategi		x		x	x	2027	Revidering for å knytte eksisterende strategi tettere opp mot kommuneplanens samfunnsdel
Klima- og miljøstrategi	Strategisk plan	Utsatt oppstart			x	x		2026	Mangel av ressurser i stab, spesielt med tanke på samfunnsplanlegging fører til at det ikke er mulig å gjennomføre dette planarbeidet innen opprinnelig planlagt tidsramme
Utviklingsplan for samisk språk og kultur	Fagplan/temaplan	Utsatt år for vedtak		x	x			2025	For få administrative ressurser til å gjennomføre planarbeidet iht opprinnelig planstrategi. Vedtak utsettes til 2025
Kulvert ved lokstall Veforbindelse fra Sør	Reguleringsplan / detaljregulering	Ny			x			2025	Direkte oppfølging av mulighetsstudiet mellom BaneNor og Røros kommune, slutført høsten 2024. Utarbeidelsen av planen henger sammen med KDP Røros Bergstad og framtidens industripark
Veforbindelse fra sør (Havsjøveien)	Reguleringsplan / detaljregulering	Ny			x			2025	Direkte oppfølging av mulighetsstudiet mellom BaneNor og Røros kommune, slutført høsten 2024. Utarbeidelsen av planen henger sammen med KDP Røros Bergstad og framtidens industripark

Foreslåtte endringer er markert i rødt

5. Gebyrliste 2025

- a. Vedlagte gebyrliste vedtas. Gebyrer som behandles av staten i forbindelse med årets behandling av statsbudsjett oppdateres av kommunedirektøren i gebyrlisten etter at vedtak er gjort i Stortinget.
- b. Oppdatert gebyr for feieavgift vedtas i egen sak når felles selvkostberegning for interkommunal feie- og tilsynstjeneste i Tydal, Røros, Holtålen og Os kommuner er ferdig utarbeidet, senest ved behandling av 1. tertial. Gebyr for disse tjenestene skal ikke utfaktureres før felles gebyrordning er etablert

Økonomiske handlingsregler

Følgende økonomiske måltall vedtas for økonomiplanperioden 2024-2027:

Målbeskrivelse	Måltall
----------------	---------

Det bør avsettes minst 1,75% av sum skatteinntekter og rammetilskudd til disposisjonsfond hvert budsjettår	1,75%
Netto lånegjeld bør over tid ikke overstige 90% av brutto driftsinntekter	90%
Disposisjonsfondet fratrukket totalt bokført premieavvik pensjon skal utgjøre minst 10% av brutto driftsinntekter	10%

Tiltaksplan for å gjenopprette økonomisk balanse

Tiltaksplan for å gjenopprette økonomisk balanse med tilhørende beskrivelser i handlings- og økonomiplan 2025-2028 vedtas. Planen inneholder følgende tiltak med økonomisk effekt:

Tiltaksplan for å oppnå økonomisk balanse							
Rammeområde	Tiltaksbeskrivelse	Tiltakstype	Økonomisk effekt av tiltakene, hele 1000				
			2025	2026	2027	2028	
1-Stab og støtte	Ny beregnet kostnad egenandel utbygging av høyhastighets bredbånd	31 B-Innsparingsplan ROBEK	- 1 548	-	-	-	-
1-Stab og støtte	Reduksjon stillinger Stab og støtte	31 B-Innsparingsplan ROBEK	- 2 026	- 2 026	- 2 026	- 2 026	-
1-Stab og støtte	Reduksjon lisens- og driftskostnader IT	31 B-Innsparingsplan ROBEK	- 600	- 600	- 600	- 600	-
2-Oppvekst	Utsettelse av vedtatt tiltak: Spesialpedagoger barnehagene	31 B-Innsparingsplan ROBEK	- 519	- 519	- 519	- 519	-
3-Helse og omsorg	Bytte av leverandør	31 B-Innsparingsplan ROBEK	- 710	- 563	- 710	- 290	-
3-Helse og omsorg	Fjerne aktivitetskoordinator stilling	31 B-Innsparingsplan ROBEK	- 669	- 669	- 669	- 669	-
3-Helse og omsorg	Fjerne budsjetterte merkantilstillinger	31 B-Innsparingsplan ROBEK	- 1 348	- 1 348	- 1 348	- 1 348	-
3-Helse og omsorg	Redusere renholdstilling ØBHVS	31 B-Innsparingsplan ROBEK	- 282	- 282	- 282	- 282	-
3-Helse og omsorg	To legestillinger reduseres	31 B-Innsparingsplan ROBEK	- 1 365	- 1 365	- 1 365	- 1 365	-
3-Helse og omsorg	Utsette åpning av nye sykehjemsplasser på ØBHVS	31 B-Innsparingsplan ROBEK	- 1 723	- 1 723	- 1 723	- 1 723	-
3-Helse og omsorg	Omprioritering av stillinger på dag/kveld	31 B-Innsparingsplan ROBEK	- 1 455	- 1 455	- 1 455	- 1 455	-
3-Helse og omsorg	Reduksjon 0,5 årsverk	31 B-Innsparingsplan ROBEK	- 302	- 302	- 302	- 302	-
3-Helse og omsorg	Endring av tiltaksbehov i hjemmebaserte tjenester	31 B-Innsparingsplan ROBEK	- 2 000	- 2 000	- 2 000	- 2 000	-
5-Kultur	Ikke ansette vikar kulturskole	31 B-Innsparingsplan ROBEK	- 160	- 160	- 160	- 160	-
5-Kultur	Redusere tilskudd/overføringer/priser/stipender	31 B-Innsparingsplan ROBEK	- 253	- 413	- 413	- 587	-
6-Tekniske områder	Ikke erstatte stillinger som det er kjent at blir vakante	31 B-Innsparingsplan ROBEK	- 2 420	- 2 420	- 2 420	- 2 420	-
			- 15 355	- 13 819	- 13 965	- 12 544	-
	Sum tiltak i inndeckningsperiode (2025-2027)		- 43 139				
	Sum tiltak i økonomiplanperioden (2025-2028)		- 55 683				

Behandling i møtet

Formannskapet 14.11.2024

Behandling

Kommunedirektørens forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt.

FSK - 126/24 vedtak

Kommunedirektøren sitt forslag til vedtak

1. Skattøre settes til den maksimale sats som Stortinget fastsetter.
2. Eiendomsskatt
 - a. Eiendomsskatten skrives ut med hjemmel i Eiendomsskatteloven §§2 og 3
 - b. Med hjemmel i Eiendomsskatteloven §§ 3 og 4 utskrives det eiendomsskatt i hele kommunen.
 - c. Eiendomsskatt for bolig- og fritidseiendommer utskrives med en sats på 4,00 promille
 - d. Eiendomsskatt for andre eiendommer og anlegg utskrives med en sats på 4,75 promille
 - e. Eiendomsskatten skal betales i like terminer, samtidig med kommunale avgifter/eiendomsgebyrer
 - f. Ved taksering og utskriving av eiendomsskatt benytter kommunen vedtatte eiendomsskattevedtekter. For boligeiendommer fastsettes eiendomsskatt jfr eiendomsskatteloven §8 C-1 på grunnlag av verdien satt i skattelovens § 4-10 andre ledd multiplisert med 0,7

- g. Boligeiendommer, fritidseiendommer, næringseiendommer og landbrukseiendommer tilordnes et bunnfradrag på kr.0,-
- h. Fredede bygg, kommunale bygg og andre vedtatte bygg fritas jfr eiendomsskatteloven § 7 a og b. Liste over fritakseieendommer etter § 7a og b er vedlagt saken

Opptak av lån for finansiering av investeringer

Kommunestyret godkjenner låneopptak inntil kroner 30 294 400 for å dekke investeringer i 2025 beskrevet i punkt 5b i innstillingen. Låneopptak gjøres i henhold til kommunens finansreglement

Opptak av lån for videre utlån

Kommunestyret godkjenner opptak av startlån for videre utlån fra Husbanken på inntil 10 millioner kroner

3. Disponering av driftsrammer og investeringsrammer

- a. De totale driftsrammene som kommer frem av skjemaene Bevilgningsoversikt §5-4 1. og 2. ledd vedtas. Skjemaene er vedlagt saken som eget vedlegg. Rammene disponeres av kommunedirektøren og forutsettes videre delegert gjennom egen disponerings-/anvisningsfullmakt
- b. De totale investeringsrammene som kommer frem av Bevilgningsoversikt investering etter §5-5 1. og 2. ledd vedtas. Skjemaene er vedlagt saken som eget vedlegg. Rammene disponeres av kommunedirektøren og forutsettes videre delegert gjennom egen disponerings- /anvisningsfullmakt

Budsjett for kontrollutvalget

Vedlagt budsjett for kontrollutvalg med en total ramme på 1 356 300,- vedtas

4. Kostnadsdekning for selvkostområdene oppmåling og private planer. Jf kommunelovens §8, første ledd, vedtar kommunestyret følgende gebyrgrunnlag for områdene

- a. Oppmåling, gebyrer utgjør 100% andel av samlet selvkost
- b. Private planer, gebyrer utgjør 100% av samlet selvkost

Disponering av tilleggsbevilgning i statsbudsjettet

Kommunedirektørens forslag til disponering av tilleggsbevilgning i statsbudsjettet hvor følgende fordeling er lagt til grunn, vedtas:

- c. Ramme Skolene økes med kroner 3 600 000,-
- d. Ramme Barnehagene økes med kroner 450 000,-
- e. Ramme Helse økes med kroner 450 000,-

Revidering av planstrategi 2024-2027

Foreslåtte endringer i planstrategi 2024-2027 i henhold til tabell under vedtas.

Planoppgave	Plantype	Type endring	Startår	2024	2025	2026	2027	Vedtaksår	Beskrivelse av bakgrunn for endring
Strategi for mangfold og inkludering	Fagplan/temaplan	Revidering, ikke tatt med i opprinnelig planstrategi		x		x	x	2027	Revidering for å knytte eksisterende strategi tettere opp mot kommuneplanens samfunnsdel
Klima- og miljøstrategi	Strategisk plan	Utsatt oppstart			x	x		2026	Mangel av ressurser i stab, spesielt med tanke på samfunnsplanlegging fører til at det ikke er mulig å gjennomføre dette planarbeidet innen opprinnelig planlagt tidsramme
Utviklingsplan for samisk språk og kultur	Fagplan/temaplan	Utsatt år for vedtak		x	x			2025	For få administrative ressurser til å gjennomføre planarbeidet iht opprinnelig planstrategi. Vedtak utsettes til 2025
Kulvert ved lokstall Veiforbindelse fra Sør	Reguleringsplan / detaljregulering	Ny			x			2025	Direkte oppfølging av mulighetsstudiet mellom BaneNor og Røros kommune, slutført høsten 2024. Utarbeidelsen av planen henger sammen med KDP Røros Bergstad og framtidens industripark
Veiforbindelse fra sør (Havsjøveien)	Reguleringsplan / detaljregulering	Ny			x			2025	Direkte oppfølging av mulighetsstudiet mellom BaneNor og Røros kommune, slutført høsten 2024. Utarbeidelsen av planen henger sammen med KDP Røros Bergstad og framtidens industripark

Foreslåtte endringer er markert i rødt

5. Gebyrliste 2025

- Vedlagte gebyrliste vedtas. Gebyrer som behandles av staten i forbindelse med årets behandling av statsbudsjett oppdateres av kommunedirektøren i gebyrlisten etter at vedtak er gjort i Stortinget.
- Oppdatert gebyr for feieavgift vedtas i egen sak når felles selvkostberegning for interkommunal feie- og tilsynstjeneste i Tydal, Røros, Holtålen og Os kommuner er ferdig utarbeidet, senest ved behandling av 1, tertial. Gebyr for disse tjenestene skal ikke utfaktureres før felles gebyrordning er etablert

Økonomiske handlingsregler

Følgende økonomiske måltall vedtas for økonomiplanperioden 2024-2027:

Målbeskrivelse	Måltall
Det bør avsettes minst 1,75% av sum skatteinntekter og rammetilskudd til disposisjonsfond hvert budsjettår	1,75%
Netto lånegjeld bør over tid ikke overstige 90% av brutto driftsinntekter	90%
Disposisjonsfondet fratrukket totalt bokført premieavvik pensjon skal utgjøre minst 10% av brutto driftsinntekter	10%

Tiltaksplan for å gjenopprette økonomisk balanse

Tiltaksplan for å gjenopprette økonomisk balanse med tilhørende beskrivelser i handlings- og økonomiplan 2025-2028 vedtas. Planen inneholder følgende tiltak med økonomisk effekt:

Tiltaksplan for å oppnå økonomisk balanse						
Rammeområde	Tiltaksbeskrivelse	Tiltakstype	Økonomisk effekt av tiltakene, hele 1000			
			2025	2026	2027	2028
1-Stab og støtte	Ny beregnet kostnad egenandel utbygging av høyhastighets bredbånd	31 B-Innsparingsplan ROBEK	- 1 548			-
1-Stab og støtte	Reduksjon stillinger Stab og støtte	31 B-Innsparingsplan ROBEK	- 2 026	- 2 026	- 2 026	- 2 026
1-Stab og støtte	Reduksjon lisens- og driftskostnader IT	31 B-Innsparingsplan ROBEK	- 600	- 600	- 600	- 600
2-Oppvekst	Utsettelse av vedtatt tiltak: Spesialpedagoger barnehagene	31 B-Innsparingsplan ROBEK	- 519	- 519	- 519	- 519
3-Helse og omsorg	Bytte av leverandør	31 B-Innsparingsplan ROBEK	- 710	- 563	- 710	- 290
3-Helse og omsorg	Fjerne aktivitetskoordinator stilling	31 B-Innsparingsplan ROBEK	- 669	- 669	- 669	- 669
3-Helse og omsorg	Fjerne budsjetterte merkantilstillinger	31 B-Innsparingsplan ROBEK	- 1 348	- 1 348	- 1 348	- 1 348
3-Helse og omsorg	Redusere renholdstilling ØBHVS	31 B-Innsparingsplan ROBEK	- 282	- 282	- 282	- 282
3-Helse og omsorg	To legestillinger reduseres	31 B-Innsparingsplan ROBEK	- 1 365	- 1 365	- 1 365	- 1 365
3-Helse og omsorg	Utsette åpning av nye sykehjemsplasser på ØBHVS	31 B-Innsparingsplan ROBEK	- 1 723	- 1 723	- 1 723	- 1 723
3-Helse og omsorg	Omprioritering av stillinger på dag/kveld	31 B-Innsparingsplan ROBEK	- 1 455	- 1 455	- 1 455	- 1 455
3-Helse og omsorg	Reduksjon 0,5 årsverk	31 B-Innsparingsplan ROBEK	- 302	- 302	- 302	- 302
3-Helse og omsorg	Endring av tiltaksbehov i hjemmebaserte tjenester	31 B-Innsparingsplan ROBEK	- 2 000	- 2 000	- 2 000	- 2 000
5-Kultur	Ikke ansette vikar kulturskole	31 B-Innsparingsplan ROBEK	- 160	- 160	- 160	- 160
5-Kultur	Redusere tilskudd/overføringer/priser/stipender	31 B-Innsparingsplan ROBEK	- 253	- 413	- 413	- 587
6-Tekniske områder	Ikke erstatte stillinger som det er kjent at blir vakante	31 B-Innsparingsplan ROBEK	- 2 420	- 2 420	- 2 420	- 2 420
			- 15 355	- 13 819	- 13 965	- 12 544
	Sum tiltak i inndekningsperiode (2025-2027)		-	43 139		
	Sum tiltak i økonomiplanperioden (2025-2028)		-	55 683		

Dette handler saken om

Formannskapet er etter kommuneloven pålagt å fremme forslag om årsbudsjett for det kommende kalenderår. Det skal gjøres rede for de grunnleggende prinsippene kommunen har benyttet ved fremstillingen av årsbudsjettet. Organiseringen av arbeidet med budsjettet skal også beskrives.

Videre, skal kommunestyret i henhold til kommuneloven § 14 en gang i året vedta rullerende økonomiplan. Planen skal omfatte hele kommunens virksomhet og gi en realistisk oversikt over sannsynlig inntekter, forventede utgifter og prioriterte oppgaver i planperioden. Økonomiplanen skal for hvert år i planperioden være i balanse. Røros kommune har valgt å la kommunens klimabudsjett være en del av økonomiplanen, og saken handler derfor også om kommunens arbeid med klimamål og -tiltak i økonomiplanperioden.

Økonomiplanen er kommuneplanens handlingsdel. Mål og fokusområder fra samfunnsdelen skal gjennom handlingsdelen settes ut i livet, via økonomiske tiltak eller oppdrag. For å understreke dette, heter planen Handlings- og økonomiplan (HØP) fra og med politisk behandling i 2023.

Bakgrunn og fakta

Prosessen med utarbeidelse av budsjett 2025 og handlings- og økonomiplan 2025-2028 startet i mai med en felles Dialogkonferanse 1 for kommunestyre, virksomhetsledere og tillitsvalgte. Selv om kommunen først etter politisk behandling av årsregnskapet for 2023 var formelt registrert som ROBEK-kommune, var det allerede ved regnskapsavleggelse i februar kjent at dette ville skje. Et av hovedkravene som stilles til kommuner som havner på Robek, er at kommunestyret skal utarbeide en forpliktende inndekningsplan som skal vise hvilke tiltak som skal gjøres for å oppnå økonomisk balanse. Arbeid med utarbeidelse av tiltakene som i denne økonomiplanen vil utgjøre kommunens inndekningsplan var hovedfokus på konferansen. I et normalår så ville det på dialogkonferanse 1 blitt vedtatt tre hovedsatsingsområder som kommunestyret ber kommunedirektøren skal sette ekstra fokus på i den kommende HØP, men dette ble ikke gjort i år på grunn av de gjeldende økonomiske problemene som må løses.

Kommunedirektøren jobbet videre med disse i tiden frem mot dialogkonferanse 2 på Vauldalen i september, hvor budsjettprosessen fortsatte. Administrasjon og virksomheter startet det interne budsjettarbeidet umiddelbart etter budsjettkonferanse 2 og fremleggelse av statsbudsjettet i oktober. Kommunedirektørens saldering av budsjett og utarbeidelse av tiltak for inndekning av merforbruk og sikring av fremtidig økonomisk bærekraft ble sluttført 1. november. Parallelt med dette er handlings- og økonomiplandokumentet utarbeidet.

Fra og med 2018 har kommunedirektøren arrangert en felles 2-dagers strategikonferanse med alle virksomhetsledere og andre medarbeidere som er sentrale i budsjettoppfølgingen. På denne konferansen diskuteres blant annet langsiktige tiltak for reduksjon av kostnader og effektivisering, både internt i virksomheter og på tvers av organisasjonen. Denne konferansen fungerer godt, og spesielt er det tydelig at tverrfaglige løsninger kommer tydeligere frem i prosessen. Vi har i mange år kuttet kostnader internt i de enkelte virksomhetsrammene, men det er klart at ytterligere effektivisering av kommunens tjenester i stor grad må finnes i grensesnittet mellom funksjoner eller via andre eller mer effektive prosesser for tjenesteproduksjon. Digitalisering og automatisering av funksjoner vil være avgjørende for å oppnå dette.

Budsjettberegningfaktorer

Det er i budsjettforslaget som er lagt for 2025, i utgangspunktet ikke kompensert for prisvekst i midlene som er fordelt til rammeområdene. Samlet lønnsøkning som følge av oppgjør og overheng fra 2024 og forventinger til oppgjør i 2025 er beregnet til ca

4,5%. Kostnader som har avtalefestet økning (husleier, etc) er kompensert gjennom teknisk justering av virksomhetsrammene, og fremkommer under overskriften "Teknisk justering" i rammeoversikt på de enkelte virksomhetene som er omfattet av dette. Kompensasjonen som er gitt, tilsvarer kommunal deflator på 4,1%. Dette gjelder i all hovedsak kultur, som administrerer de fleste store leieavtalene kommunen har inngått.

Alle tall er deretter gjennomgått i samarbeid med kommunalsjefer, kommunedirektør og virksomhetsledere.

- Pensjonstrekk KLP er beregnet etter en netto kostnadsprosent på 15,5%.
- Pensjonstrekk SPK er beregnet på samme måte, 12,5 %.
- Feriepenger er beregnet med 12 %. Arbeidsgiveravgiften er 6,4 %.

Utvikling i kommunens frie inntekter

Regjeringens budsjettforslag viser en vekst i Røros kommunes inntekter på ca. 27 millioner kroner i forhold til beregnet inntektsnivå for 2024. Endringen i frie inntekter er en økning på ca. 7,3%. Dette er høyere enn fylkes- og landsgjennomsnittet.

Vurdering av saken

De vanskelige langsiktige økonomiske disponeringene Røros kommune har stått overfor de siste årene, har vært tydelig kommunisert både i tidligere budsjett og økonomiplaner (nå handlings- og økonomiplan, forkortet til HØP) og års- og tertialrapporter. Kommuneloven setter klare krav til langsiktig økonomiplanlegging, også ut over en økonomiplanperiode. Det nasjonale bildet viser svært anstrengt økonomi i kommunene. Det rapporteres følgelig om store merforbruk i 2024. Kommunedirektøren kjenner seg godt igjen i de årsakene som er presentert: Høye renter og prisstigning, økte kostnader i helse og omsorg med betydelig innleie fra vikarbyrå, skatteinngang som har kamuflert de reelle driftsutfordringene, noe som er rapportert gjentatte ganger fra kommunedirektøren de senere årene og hvor det følgelig også er foreslått driftsreduksjoner som skulle bidra til nødvendig omstilling. Det stilles også nasjonalt spørsmål om kommunene er gode nok til å omstille seg, og ta nødvendige grep ut fra demografiendringer blant annet. I tillegg pekes det også på økte utgifter til eldreomsorgen, flyktnings situasjonen og frie inntekter som ikke dekker nye oppgaver.

Demografiutviklingen både lokalt, regionalt og nasjonalt er i denne sammenhengen grunnleggende for tjenesteutviklingen, da den ligger til grunn for statens rammeoverføringer basert på inntektssystemet. Fra 2025 er nytt inntektssystem på plass, og Røros har kommet ganske bra ut av de endringer som er gjort. I hovedsak handler dette om at vi er beregnet for å være dyrere å drifte nå enn tidligere, og følgelig øker inntektene fra staten. Imidlertid er økonomien svært krevende, noe også forslag til handlings- og økonomiplan viser i all tydelighet. Det vises til de spesifikke økonomiltakene som skal bidra til å bringe økonomien tilbake i balanse.

Pga robekstaturen, er det i 2024 vært arbeidet på en annen måte, i samspill mellom kommunedirektøren, formannskapet og tillitsvalgte. Tillitsvalgte har vært mye tettere på prosessene, og formannskapet har hatt avsatt tid i hvert formannskap til å arbeide med ulike områder. De har bestilt kunnskapsgrunnlag fra kommunedirektøren som også har kommet med egne innspill på problemstillinger. Dialogkonferansene er i 2024 også gjennomført med annen agenda, der den er lagt opp ut fra behov for å gå inn i utfordringene som på sikt må løses for at vi skal få etablert et lavere driftsnivå. ROS-analyser (risiko- og sårbarhetsanalyser) er innført for å gi bedre kunnskapsgrunnlag for de politiske beslutningene. ROS-analysene skal også brukes for å gjennomføre avbøtende tiltak hvis hovedtiltaket blir gjennomført. Kommunedirektøren har forsøkt å lytte til de politiske signalene som har kommet underveis i prosessen gjennom året. Samtidig har dette ikke vært nok for å få på plass en tilstrekkelig tiltaksplan. Tillitsvalgte har også hatt egne medlemsmøter og felles medlemsmøte som bidrar til å øke kunnskapen om situasjonen vi står i. De er involvert blant annet i arbeids- og miljøgrupper ute i virksomhetene, og har også

vært med på dialogkonferansene, slik rutinen er. Felles medlemsmøte er imidlertid nytt av året, er et godt initiativ, og viser at samspill mellom arbeidsgiver- og arbeidstakersiden er svært viktig. Endelig er det også etablert en landingsside på nettsiden vår, som skal gi god informasjon. Der er også innbyggerne gitt en mulighet til å komme med forslag på tiltak de mener kan bidra for forbedringen.

Kommunedirektøren har hatt et sammensatt bilde av ulike forhold, beskrevet innledningsvis og ovenfor, som et svært utfordrende bakteppe når forslag til handlings- og økonomiplan 2025-2028 er arbeidet fram. I forbindelse med at Røros kommune kom på ROBEK, stilles det krav til at handlings- og økonomiplanen skal inneholde en spesifikk tiltaksplan for å bringe økonomien i balanse, fram til vi er ute av ROBEK. Det målet vi uansett må ha, er å komme ned på et driftsnivå som er varig og bærekraftig for Røros kommune. Det betyr reduksjon i et langsiktig perspektiv, og dette må vi være innstilt på, selv om det vil føre til vanskelige valg. Det er ikke slik at de økonomiske utfordringene går over selv om vi kommer oss av ROBEK. Vi må bygge opp en driftsøkonomi der vi styrer etter de vedtatte handlingsreglene, og etter vedtatt handlings- og økonomiplan. Dette står det nærmere om i kapitlet om økonomi. Parallelt er det også forsøkt å ta hensyn til kommuneplanens samfunnsdel, vedtatte underliggende planer og strategier, tidligere års regnskap og politiske styringssignaler når prioriteringer er foretatt. Tiltaksplanen som er utarbeidet inneholder et betydelig antall tiltak som i planperioden forventes å gi en samlet reduksjon i driftskostnader på 55,7 millioner kroner.

Tiltakene som inngår i listen er opprettet med en egen tiltakstype på de enkelte virksomhetene som skal gjennomføre dem. Tiltakene finnes i kapitlet **Ramme- og tiltaksoversikt** på de enkelte virksomhetene. For flere av tiltakene er det også gjennomført ROS-analyser. Gjennomførte analyser er beskrevet i kapitlet **Risiko- og sårbarhetsanalyser** på de enkelte rammeområdene i HØP.

Uansett økonomiske rammer, vil en handlings- og økonomiplan inneholde prioriteringer. Det fremlagte forslaget legger til grunn betydelige innsparinger i alle virksomheter, uten unntak. Kommunedirektøren har forsøkt å balansere mellom behovet for nødvendige store kutt og de langsiktige effektene, i et helhetlig bilde. Derfor er det forsøkt å unngå store nedtrekk innenfor forebyggende arbeid og tiltak knyttet til barn og unge. Det er imidlertid et stort paradoks i dette da vi sto i fare for å legge frem et budsjett der vi måtte bryte lærernorm ved Røros skole, men tilleggsbevilgninger fra regjeringen gjør at kommunedirektøren likevel kan legge frem et forslag der vi styrker skolene nok til at lærernorm kan opprettholdes. Det er beklagelig at vi ikke finner rom for å styrke psykisk helse og rus og utvidete åpningstider på ungdommens hus i perioden, men dette står høyt på prioriteringslisten i fremtidige budsjetter. Samtidig er det i budsjettforslaget lagt til grunn at dagsentertilbudet ved Øverhagaen opprettholdes på samme nivå som i budsjett 2024. Kommunedirektøren har også funnet det nødvendig å foreslå enkelte reduksjoner i rammene for tilskudd til frivillige organisasjoner, men det er samtidig forsøkt å prioritere de mest brukte tilskuddsordningene og tilskudd som er rettet inn mot lavinntektsgrupper.

I utarbeidelsen av innsparingstiltak som innebærer reduksjon i bemanning i de forskjellige virksomhetene er det i størst mulig grad lagt til grunn at dette skal skje ved naturlig avgang. Det har allerede i 2024 blitt innført svært strenge krav til vurdering av innleie eller tilsetninger ved ledighet i stillinger eller lengre fravær. Stillinger kan også ha utsatt innføring.

Kommunens frie inntekter i statsbudsjettet

Regjeringens budsjettforslag viser en vekst i Røros kommunes inntekter på ca. 27 millioner kroner i forhold til beregnet inntektsnivå for 2024. Endringen i frie inntekter er en økning på ca. 7,3%. Dette er høyere enn fylkes- og landsgjennomsnittet.

I anslaget over frie inntekter på kommunenivå er ikke eiendomsskatt tatt inn. De frie inntektene inkluderer rammetilskudd og direkte skatter (inkludert inntekstutjevning). I 2025, som i tidligere år, får Røros kommune en noe bedre utvikling i skatteinntektene enn de fleste nabokommunene. Fortsatt er likevel Røros kommune en netto mottager av inntekstutjevning,

noe som betyr at en eventuell økning i skatteinntekter i stor grad motvirkes av en tilsvarende reduksjon i inntektsutjevning.

I inntektssiden i HØP, er det tatt utgangspunkt i KS prognose for rammetilskudd og skatt. Videre er det budsjettert med realistisk forventede inntekter fra utbytte fra Ren Røros i henhold til vedtatt utbyttestrategi. I tillegg er det budsjettert inn inntekter fra salg av konsesjonskraft fra Tolga kraftverk. Fra denne utbyggingen skal Røros kommune motta all konsesjonskraft i hht vedtak fra NVE i oktober 2024. For 2025 vil det bli en etterberegning av kraftinntekter fra produksjonsstart i 2021, noe som fører til at disse inntektene er budsjettert høyere for 2025 enn i de påfølgende årene.

Tilleggsbevilgning til statsbudsjett 2025

I etterkant av at budsjett, handlings- og økonomiplan ble utarbeidet, ble det kjent at regjeringen legger frem et tillegg til statsbudsjett for 2025 som vil gi Røros kommune ca 4,5 millioner kroner i ekstra frie inntekter i 2025. Dette beløpet er ikke innarbeidet i dette dokumentet. Kommunedirektøren vil ved framleggelse av sitt budsjettforslag til formannskapet foreslå at de ekstra midlene fordeles mellom virksomhetene skole, barnehage og helse med følgende fordeling:

Skolene + 3 600 000

Barnehagene + 450 000

Helse + 450 000

Klimabudsjettet

En annet svært viktig del av budsjettet og økonomiplanen som kommer som et resultat av innføringen av Framsikt økonomiplan, er at Røros kommune for første gang i 2020 publiserte vårt eget klimabudsjett. Klimabudsjettet vil ligge til grunn for en strukturert oppfølging av arbeidet for å bidra til at det nasjonale målet om en samlet reduksjon av utslipp av klimagasser for norske kommuner. Norge har gjennom Parisavtalen forpliktet seg til en samlet reduksjon i utslipp av klimagasser med 40% målt mot nivået fra 1990 innen 2030. De vedtatte utslippsreduksjonene vil kreve betydelige tiltak, både internt i kommuneorganisasjonen og i samfunnet ellers. Klimabudsjettet skal være et verktøy for å prioritere tiltak for å nå målene. Foreløpig er klimabudsjettet ikke omfattende nok til å være et fullgodt verktøy, og derfor vil det jobbes kontinuerlig med å utvikle og utvide klimadelen i økonomiplanen i årene som kommer.

Investeringer i økonomiplanen

Det har i de siste årene blitt lagt opp til et høyt investeringsnivå i kommunens økonomiplaner. Registreringen på ROBEK vil legge begrensninger på kommunens mulighet til å gjennomføre investeringer som er finansiert med låneopptak. Likevel er dette ikke hovedårsaken til at investeringer utenfor selvkostfinansierte områder går betydelig ned i økonomiplanperiode. Dette har vært planlagt over tid, og det har i de senere økonomiplaner vært lagt til grunn en betydelig nedgang i investeringsvolum.

Samlet sett planlegges det investeringer på samlet 34,85 millioner inklusive mva. millioner kroner i 2025. Av dette er det 25 millioner kroner som er planlagte investeringer i selvkostområdene. Investering i anlegg i selvkostområder påvirker ikke kommunens andre driftskostnader, og gjelden øker heller ikke kommunens finanskostnader.

Kommunen har en stor, eldre bygningsmasse som krever fortløpende oppgraderinger, knyttet opp mot både sikkerhet og funksjonalitet. Den største investeringsposten i HØP 2025-2028 er knyttet til at det må investeres betydelige midler i ny vannforsyning for Røros, Etablering av ny reservevannkilde vil være et betydelig prosjekt i den kommende tiden. Dette prosjektet vil også kreve til dels store låneopptak, men finansiering av slike tiltak belaster ikke den overordnede økonomien for kommunen, alle investeringer i selvkostområdene finansieres med gebyrer.

Tidenes største investeringsprosjekt i Røros, Øverhagaen bo- helse og velferdssenter ble ferdigstilt i 2022. Denne ferdigstillelsen var en milepæl for kommunens arbeid for å tilpasse seg endringer i befolkningssammensetningen, men det var også et toppunkt når det gjelder økonomisk omfang av investeringer som er planlagt i årene vi er inne i.

Høye finanskostnader er et av de klart største økonomiske problemene kommunen står overfor i økonomiplanperioden, og det er avgjørende viktig at investeringsnivået blir svært lavt i årene fremover etter at legesenter og barnehagestruktur er på plass. De absolutt viktigste grepene som kan gjøres for å sikre kommuneøkonomien i økonomiplanperioden, vil være å redusere gjeldsbelastningen, samt å hente ut økonomiske og driftsmessige gevinster fra de gjennomførte investeringsprosjektene.

Det over tid høye investeringsnivået legger også press på kommunens økonomi- og likviditetsstyring, da vi ikke ønsker å ta opp investeringslån før det er nødvendig, for å redusere rentekostnader. Det er samtidig viktig at vi til enhver tid har tilstrekkelig likvide midler til å dekke kommunens løpende kostnader. Som et resultat av en lang periode med svake driftsresultater, høye pensjonsutgifter og lave kraftinntekter, har kommunen lite kontanter i banken, og likviditeten vil fortsette å være svak så lenge driftsresultatene blir såpass lave som det legges opp til i denne økonomiplanen.

Lenker

Lenke til Handlings- og økonomiplan på nett

https://pub.framsikt.net/2025/roros/bm-2025-høp2025_2028

Lenke til gebyrliste på nett

<https://pub.framsikt.net/2025/roros/bm-2025-gebyrliste2025>

Konsekvenser for økonomi og personalressurser

Økonomiplanen er kommunestyrets plan for forvaltning av kommunens ressurser. Det ligger derfor i økonomiplanens natur at vedtak av planen har direkte konsekvenser for økonomi- og personalressurser.

Konsekvenser for natur, klima og miljø

Økonomiplanen er for Røros kommune samfunnsplanens handlingsdel. Det vil si at økonomiplanen er verktøyet som skal brukes for å sette planer og strategier ut i livet og for å nå mål som er satt. Dette gjelder også mål som er vedtatt i miljø- og klimaplaner. Økonomiplanen er derfor det viktigste verktøyet kommunestyret har for å påvirke utviklingen innen klima og miljø.

Vedlegg

Bevilgningsoversikt investering 5-5 1 ledd.pdf

Bevilgningsoversikt drift 5 4 1 og 2 ledd.pdf

Gebyrliste 2025.docx

HØP 2025-2028 utskriftsversjon.docx

Særutskrift sak 27-24 - Økonomiplan for kontrollarbeidet 2025-2028 med budsjett for 2025

Økonomiplan for kontrollarbeidet 2025-2028 med budsjett for 2025

Tiltaksliste for å gjenopprette økonomisk balanse

Grønt hefte 2025

Fritak § 7b

Fritak § 7a